

Internet lasten ja nuorten elämässä

Selvitys pääkaupunkiseudun 10-18-vuotiaiden lasten ja nuorten elämästä Internetissä

Tommi Tossavainen

Toinen Elämä –hanke

18.12.2008

Tiivistelmä

Toinen Elämä –hanke selvitti vuoden 2008 aikana pääkaupunkiseudun 10-18-vuotiaiden lasten ja nuorten Internetin käyttöä, tietokone- ja konsolipelaamista. Selvityksellä on sosiaalinen lähestymiskulma ja tutkimusongelmat valittiin lasten ja nuorten tavallisista netinkäyttötutkimuksista poiketen terveydellisiä ja sosiaalisia vaikutuksia silmällä pitäen.

Selvitys toteutettiin verkkokyselynä koulupäivän aikana ja vastaajat ovat olleet luokkaryhmiä ala-asteilta, yläasteilta ja toisen asteen oppilaitoksista.

Selvityksen tarkoitus oli tuottaa yleistettävissä olevaa perustietoa lasten ja nuorten netinkäytöstä lasten ja nuorten kanssa toimiville tahoille sekä vanhemmille.

Selvityksessä kävi ilmi, että Internetin käyttö lisääntyy noin kolmesta viikkotunnista 10 vuotiaana noin kymmeneen viikkotuntiin 18-vuotiaana. Pojat käyttävät Internetiä enemmän ja myös pelaavat tietokone- ja konsolipelejä useita tunteja viikossa. Nettiä eniten käytetään kotona, koulussa ja kavereilla. Poikien netinkäyttöä kuvaa pelaaminen ja viihteellisyys, sekä uteliaisuus seksistä. Tyttöillä netinkäyttöä kuvaa yhteydenpito kavereihin, tutustuminen uusiin ihmisiin ja esiintyminen.

Nettituttujen tapaaminen on hyvin yleistä ja tapaamiset sujuvat lähes aina hyvin. Ala-asteella nettituttuja tavataan vielä vähän, koska vanhemmilta opitut pelot sävyttävät omaa ajattelua, mutta 15-vuotiaista jo noin 40 % on tavannut nettituttujaan tosielämässä. Omia valokuviaan Internetiin laittavat nuoret tapaavat myös useammin nettituttujaan tosielämässä.

Runsaalla netinkäytöllä ei ole osoitettavissa olevia terveydellisiä haittoja, mutta korkeiden nettiriippuvuuspisteiden ja masentuneisuuden välillä on selvä yhteys. Runsas netinkäyttö voi siis olla merkki muista ongelmista, mutta nettiriippuvuus itsessään ei ole nuorilla yleinen ongelma vaikka nettiä käytetäänkin paljon. Kuukausimaksullisten nettiroolipelien (lähinnä World of Warcraft) pelaajat saavat kuitenkin muita pelejä pelaavia suurempia pistemääriä nettiriippuvuustestissä. Netinkäyttöä ja pelaamista ei erityisesti valvota, vaan lapset joutuvat itse säätelemään toimintaansa. Kiellettyjen pelien pelaaminen on erittäin yleistä pojilla ja kiellettyjä elokuvia katsovat sekä pojat että tytöt.

Netissä käytettävän ajan sijaan suurempi huolenaihe on se mitä Internetissä nähdään ja mitä sieltä haetaan. Ala-aste ikäisistä lähes 30 % on säikähtänyt tai järkyttynyt näkemästään Internetissä. Järkyttäviä aiheita ovat eläinräökkäys, väkivalta ja tappaminen, seksi ja pelottelupelit. Yläasteikäisistä pojista yli puolet etsivät netistä alastonkuvia ja videoita tahallisesti. Netissä tapahtuvia asioita ja huolia ei kerrota yläasteelle siirtymisen jälkeen kuin kavereille ja nettitutuille. Vanhempien tieto lastensa netinkäytöstä ja heidän nettitutuistaan laskee iän karttuessa.

Tärkeimmäksi suojaavaksi tekijäksi nousi kuitenkin juuri lasten ja nuorten vanhempien tietoisuus oman lapsen netinkäytöstä, sekä se pystyykö lapsi keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan. Jos vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsestaan ja tämän toiminnasta Internetissä, on Internetin käyttö lapsen kehitykselle suotuisaa ja turvallista, sekä tarjoaa pääsääntöisesti positiivisia kokemuksia.

Perustiedot selvityksestä

Selvityksen tarkoitus

Lapset, nuoret ja nuoret aikuiset viettävät suuren osan ajastaan Internetin sosiaalisissa verkostoissa, virtualimaailmoissa ja verkkoroolipeleissä. Suomalaisen Sulake Corporation Oy:n omistamalla Habbo virtuaalimaailmalla on yli 100 000 000 luotua hahmoa. World of Warcraft verkkoroolipelillä on puolestaan yli 11 miljoonaa aktiivista pelaajaa. Facebookin käyttäjiä on maailmanlaajuisesti 120 miljoonaa ja uusia käyttäjiä tulee päivittäin kymmeniä tuhansia.

Sosiaalisten verkostojen, verkkoroolipelien ja virtuaalimaailmoiden vetovoima on merkittävä, mutta arvioita suomalaisen käytön laajuudesta ja määrästä ei ole ollut saatavilla.

Tämän selvityksen tarkoitus on ollut kartoittaa Internetin käyttöä, pelaamisen luonnetta ja virtuaalisen elämän laajuutta 10-18-vuotiailla pääkaupunkiseutulaisilla. Vuoden 2006 kouluterveyskyselyn pohjalta tiedettiin, että nuorten ylipaino on kasvussa (varsinkin pojilla), mutta humalahakuinen juominen laskussa. Näitä pidettiin mahdollisina merkkeinä verkkoelämän yleistymisen vaikutuksista.

Nuorten miesten kunto on ollut rapistumassa ja merkittäväksi armeijasta kotiutuksen syyksi on noussut vaikeus irroittautua netin sosiaalisista verkostoista. Aiempi tutkimus aiheesta on ollut joko suppeaa otokseltaan, toteutettu kaikille avoimina Internet-kyselyinä, jolloin tulokset eivät ole olleet yleistettävissä muihin kuin netin aktiivikäyttäjiin tai osa laajempaa kansainvälistä tutkimusta.

Toinen Elämä –hankkeen tarkoitus on ollut tuottaa perusselvitys, jonka tulokset tarjotaan kaikille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville, vanhemmille ja medialle. Tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi lapsille ja nuorille suunnatun verkkotyön kohdentamiseksi ja kasvattajien tiedon lisäämiseksi.

Aineiston keruu ja laatu

Toinen Elämä –hanke on Helsingin kaupungin Klaari-toiminnan koordinoimaa, joten Helsingin lapset ja nuoret olivat ensisijaisia tutkittavia. Aineisto kerättiin kokonaisilta koululuokilta ja opiskelijaryhmiltä koulupäivän aikana koulujen tietokonehuoneissa verkkokyselyinä. Tällä haluttiin varmistaa se, että kyselyyn vastaavat myös ne oppilaat, jotka eivät oma-aloitteisesti vastaa verkkokyselyihin ja että tulokset ovat yleistettävissä myös niihin oppilaisiin, joille netinkäyttö ei ole erityisen tärkeää.

Vastauksia tuli Helsingistä yhteensä 2154 ja Vantaalta 919. Lisäksi aineistoa kerättiin keväällä Espoon ja Kauniaisten kouluilta 494 oppilaalta, mutta selvityksen kysymyksiä muokattiin kesän aikana, eivätkä vastaukset ole keskenään vertailukelpoisia. Espoon ja Kauniaisten tuloksia ei ole huomioitu tässä selvityksessä, mutta ne ovat saatavilla pyynnöstä.

Puutteellisia vastauksia, yli 18-vuotiaiden vastauksia ja selvästi huolimattomia vastauksia poistettiin aineistosta yhteensä 147 kappaletta, jolloin käsiteltävän aineiston kooksi jäi 2926 vastausta.

Aineistossa 18-vuotiaiden vastauksia on vain 110 vastausta, mutta 12-vuotiailta vastauksia on 540. Tulokset kuvaavat lasten ja nuorten netinkäyttöä erittäin hyvin 10-15-vuotiaiden osalta ja melko hyvin 16-18-vuotiaiden osalta.

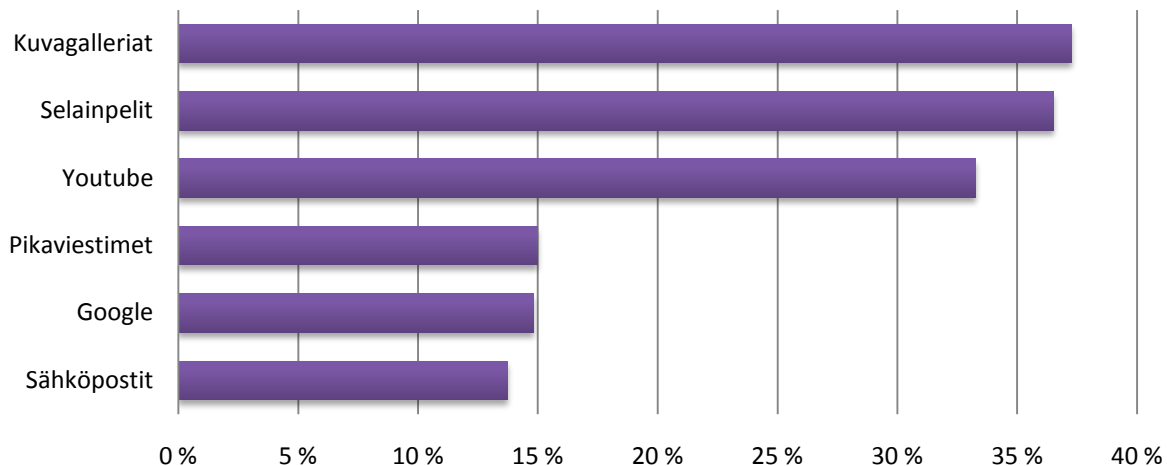
Selvityksen tulokset

Internetin käyttö

Internetin käyttöön varattu aika nousee tasaisesti iän karttuessa. 10-vuotiaat vastaajat käyttivät keskimäärin 3,5 tuntia viikossa Internetissä yhteydenpitoon ja yleiseen surffaamiseen. Netinkäyttöön varattu aika saavuttaa huippunsa 15 ikävuoden jälkeen jolloin pojat käyttävät nettiä noin 10 tuntia viikossa ja tytöt noin 8 tuntia viikossa. Vaihtelevuus on kuitenkin suurta. Poikien netinkäyttöä kuvaa pelaaminen ja viihteellisyys, sekä uteliaisuus seksistä. Tyttöillä netinkäyttöä kuvaa yhteydenpito kavereihin, tutustuminen uusiin ihmisiin ja esiintyminen.

Nettiä käytetään pääsääntöisesti kotona yhteisissä tiloissa, koulussa ja kavereiden luona. Kotona tytöt käyttävät tietokonetta yhteisissä tiloissa yläasteen viimeisille vuosille, pojat puolestaan siirtyvät oman huoneen suojiin jo ala-asteen päätyttyä, jolloin on myös helpompaa käydä sivustoilla, joita vanhemmat eivät hyväksyisi. Selvitykseen vastanneet yläasteikäiset ilmoittivat käyttävänsä nettiä useimmin koulusta, joten koulun mahdollisuuksia mediakasvatukseen ei kannata ohittaa. Yläasteikäisistä pojista joka viides käyttää myös matkapuhelinta netissä liikkumiseen.

10-15-vuotiaille tärkeimmät palvelut kysyttäessä kolmea tärkeintä sivustoa

Kaikkein suosituin Internet-sivusto oli IRC-Galleria. Lapset ja nuoret käyttävät pääsääntöisesti samoja nettisivuja kuin ystävänsä ja yllämainittujen palveluiden jälkeen käyttö pirstaloituu erittäin pieniin käyttäjäryhmiin. Pojilla selainpelisivustot olivat suosituimpia sivustoja, tyttöillä suosittujen sivujen joukossa olivat kuvagallerioiden ja selainpelien lisäksi virtuaaliavatarsivustoja kuten Stardoll ja goSupermodel.

Joka viides 10-18-vuotias käyttää oikeaa rahaa virtuaalisiin hyödykkeisiin, kuten verkkoyhteisöjen sisäiseen rahaan. Keskimäärin rahaa käytetään noin 1,7 € kuukaudessa lasta kohden, joten 10-18-vuotiaat suomalaiset käyttävät yli kymmenen miljoonaa euroa vuodessa virtuaalisiin hyödykkeisiin.

Pelaaminen

Erillisillä kysymyksillä mitattiin myös tietokone- ja konsolipelien pelaamista ja niihin käytettyä aikaa. Vastauksissa lienee päällekkyyttä Internetissä käytettävän ajan kanssa, sillä varsinkin pojilla suosituimpia Internet-sivustoja ovat erilaiset minipelisivustot ja selainpelit. Vaikka tytöt ovat entistä aktiivisempia pelaajia ja enemmistö tytöistä ilmoittaa pelaavansa digitaalisia pelejä, on pelaamiseen käytetty aika hyvin vähäistä poikiin verrattuna. Yläasteikäiset tytöt pelaavat tietokone- ja konsolipelejä keskimäärin kaksi tuntia viikossa, kun pojilla vastaava luku on yli yhdeksän tuntia.

Pelien ikärajoja ei noudateta ja yläasteikäisistä pojista yli 80 % on pelannut K18 pelejä viimeisen vuoden aikana. Tytöt suojaavat itseään ikätasolle sopimattomalta aineistolta paremmin kuin pojat ja yläasteikäisistä tytöistä K18 pelejä on pelannut alle 30 % ja niitä pelanneiden osuus vähenee iän karttuessa. 18-vuotiaista tytöistä ainoastaan 15 % on pelannut K18 pelejä. Poikien korkean luvun tekee erityisen huolestuttavaksi se, että K18 pelien osuus pelimyynnistä on vain 4 % (Lähde: FIGMA).

Suosituimpia pelejä ovat Internetissä pelattavat selainpelit. Ne ovat ilmaisia, toimivat kaikilta tietokoneilta ja niitä voi pelata myös lyhyitä aikoja. Lapset suosivat hieman vanhempia pelejä ja kalliita uutuuspelejä pelaa pienempi osa nuorista. Suosituimpia ostettuja pelejä ovat Sims-pelisarja, verkkosotapelit kuten Counter-Strike, erilaiset ajopelit ja urheilupelit, sekä World of Warcraft.

Pelaamisella ei selvityksen aineiston mukaan ole suoraa yhteyttä ylipainoon. Runsaasti pelaavat kuitenkin nukkuvat vähemmän, juovat muita enemmän energiajuomia ja World of Warcraftin aktiiviset pelaajat, (6 % vastaajista) saivat myös korkeampia pisteitä nettiriippuvuustestissä.

Nettiriippuvuus

Seuraavien vuosien aikana eläminen ensisijaisesti Internetissä tulee yhä houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi perinteiselle elämälle. Jo nyt useimpiin verkkoyhteisöihin liittyy todellinen kaupankäynti, jossa virtuaaliset hyödykkeet vaihtavat omistajaansa todellisesta rahasta. Perinteistä elämää ei tarvita enää elannon hankkimiseen, sillä osaava pelaaja pystyy verkkoroolipeissä saamiaan varusteita ja pelihahmoja myymällä ansaitsemaan satoja euroja kuukaudessa, myös Suomessa. Selvitykseen vastanneista pojista joka neljäs oli saanut tuloja virtuaalisten esineiden kaupalla.

Vanhemmat tulkitsevat helposti runsaan Internetissä vietetyn ajan nettiriippuvuudeksi, joten he pyrkivät rajoittamaan netissä käytettyä aikaa ja ohjaamaan nuorta heille tutumman elämän piiriin. Nuoret eivät kuitenkaan ole riippuvaisia Internetin käytöstä vaan se on heille sosiaalisen kanssakäymisen väline samalla tavalla kuin puhelinkin. Osalle nuorista verkkopelaaminen ja sen mukanaan tuoma kilpailu paremmista varusteista tai kunniaista voi kuitenkin muodostua riippuvuudeksi. Suomessa ensisijaisesti verkkoelämää elävät nuoret ovat vielä hyvin pieni vähemmistö, mutta esimerkiksi kaukoidässä vähemmistö on huomattavasti suurempi. Kiinalaisista nuorista on eri arvioiden mukaan 10-17 % verkkopeli- ja nettiriippuvaisia.

Verkkopelien suurin lumo on niiden sosiaalisissa suhteissa ja verkkopeleistä riippuvaista nuorta autettaessa on muistettava, että pelaamista rajoitettaessa rajoitetaan myös sosiaalisia suhteita.

Sosiaaliset nuoret

Lasten ja nuorten netinkäyttö on hyvin sosiaalista. Netissä tavatut nettitutut muuttavat nopeasti ”oikeiksi” kavereiksi ja nettituttujen tapaaminen on yleistä. 10-12-vuotiaista 16 %, 13-15-vuotiaista 36 % ja 16-18-vuotiaista 47 % on tavannut nettituttujaan kasvotusten. Selvityksen vastauksissa nettituttujen tapaamiset olivat sujuneet lähes aina ongelmitta. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan koe minkäänlaista tarvetta nettituttujen tapaamiseen, joskin suhtautuminen muuttuu selvästi kielteisestä selvästi myönteiseksi iän karttuessa.

Se oli hauskaa. Näimme tytöt toisen kaverini kanssa tikkurilassa olin tutustunut heihin yhteisössä joissa on samanlaisesti ajattelevia ihmisiä kuin minä. Shoppailimme ja juttelimme emme ole sen jälkeen nähneet mutta uskon että tapaamme heidät taas pian.<3(

En ole ikinä tavannut ketään nettituttua tosielämässä, mutta jos sellainen olisi, tutustuisin häneen hyvin ja haluaisin nähdä paljon kuvia hänestä ennen kuin tapaisimme. Eniten pelkäisin sitä, että menisin tapaamaan jotain nettituttua ja hän olisikin vaarallinen henkilö joka saattaa tehdä minulle vaikka mitä. Siksi vältän nettituttavuuksia.

Vanhemmuus

Vanhemmat tipahtavat nopeasti lasten ja nuorten netinkäytön arjesta. 10-12-vuotiaiden vanhemmista noin puolet tietävät aina, mitä heidän lapsensa Internetissä tekevät. Yläasteelle siirtymisen jälkeen vanhemmat tietävät enää vain osan tai eivät lainkaan sitä, mitä heidän lapsensa Internetissä tekevät ja liikkuvat. Ilman tietoa on vaikea puuttua lasten ja nuorten tekemiseen ja yläasteella enää noin joka kymmenennen lapsen ja nuoren kanssa on puhuttu siitä millä sivuilla lapsi saa Internetissä liikkua. Internetin käytön valvonta on netissä käytetyn ajan valvontaa, ei niinkään netin sisältöjen valvontaa.

Ne lapset ja nuoret, jotka pystyvät keskustelemaan omista asioistaan huoltajiensa kanssa käyttävät nettiä vastuullisemmin ja käyvät merkittävästi vähemmän sellaisilla sivuilla, joita heidän huoltajansa eivät hyväksyisi. Luonnollisesti hyvät keskusteluvälit edesauttavat myös vanhempien tietoisuutta siitä, mitä netissä tehdään.

Tällä hetkellä lapset ja nuoret käyttävät nettiä yksin ilman valvontaa ja ilman aikuisten ohjausta.

Netiketti

Nuoret kokevat Internetissä hyvien ystävyysuhteiden lisäksi ikäviä tilanteita. Netinkäytön lisääntyessä myös netissä koetut ikävyydet lisääntyvät. Kiusaamista ja pilkkaa Internetissä on kokenut 10-12-vuotiaista joka kuudes, 13-15-vuotiaista joka viides ja 16-18-vuotiaista noin joka seitsemäs. Tytöt saavat iän karttuessa enenevässä määrin häiritseviä seksuaalisia yhteydenottoja ja 16-18-vuotiaista sellaisia on saanut 19 %. Ala-asteikäisistä pojista joka kuudennelta on varastettu virtuaalisia hyödykkeitä.

Nuoret myös itse varastavat virtuaalisia hyödykkeitä. Piratismi on hyvin yleistä ja yläasteikäisistä joka toinen on ladannut musiikkia, elokuvia ja pelejä vertaisverkko-ohjelmilla (P2P).

Toinen Elämä –hankkeen suositukset

Vanhemmat

Vanhempien tulee kiinnostua lasten ja nuorten netinkäytöstä. Lasten ja nuorten nettitutut ovat oikeita lapsille tärkeitä ihmisiä ja heistä tulee olla yhtä kiinnostuneita kuin lasten muistakin ystävistä. Lasten ja nuorten hyvinvointi on viimekädessä vanhempien vastuulla ja jos vanhemmat eivät tiedä mitä heidän lapsensa näkee ja kokee, joutuu lapsi tekemään itse päätelmiä asioista ja käsittelemään tunteita, joita ei vielä ymmärrä. Vaikka vanhempien tekninen osaaminen ei välttämättä ole samalla tasolla kuin heidän lapsensa osaaminen, on vanhemmilla iän mukanaan tuomaa kokemusta ihmissuhteista ja tunteiden käsittelystä. Kun lapsi kokee Internetissä jotain mitä ei ymmärrä on aikuisen tehtävä rajoittamisen sijaan tuoda lapselle niitä valmiuksia, joilla lapsi seuraavan kerran ilmiöön törmätessään pystyy käsittelemään ilmiön herättämiä tunteita ja ajatuksia. Tässä asioihin perehtyminen helpottaa kasvattajaa käsittelemään omia tunteita, ilman ylilyöntejä ja lapsen syyllistämistä.

Vanhemman ei tarvitse tehdä mitään muuta kuin **olla kiinnostunut** lapsensa virtuaalisesta elämästä ja **keskustella** netin mukanaan tuomista hyvistä ja ikävistä asioista.

Lasten ja nuorten kanssa toimivat tahot

Internet tarjoaa erinomaisen ja kustannustehokkaan ehkäisevän työn kanavan ja alkuarvioinnin mahdollisuuden korjaavaan työhön. Mielenterveys- ja päihdepalveluihin hakeutumisen kynnyks on huomattavasti alhaisempi, jos ensikontakti auttavaan tahoon tapahtuu nimettömästi chatin välityksellä.

Opetustoimessa tulisi panostaa mediakasvatukseen lisäämiseen opettajien ja kasvattajien koulutuksessa, sekä lisätä oppilaille suunnattua mediakasvatusta esimerkiksi palauttamalla tietotekniikka oppiaineeksi. Erityisesti tekijänoikeuksia ja piratismiin vaikutuksia tulisi käsitellä yläasteikäisten kanssa.

Nuorisotyössä huomiota tulisi kiinnittää turvallisten nettitreffien järjestämiseen ja luoda nuorisotalot helpoksi ja turvalliseksi ensikontaktipaikaksi nettitututtuja tavattaessa. Nuorisotyön tekijöiden lisäksi myös muut lasten ja nuorten kanssa toimivat tahot voivat saada lisäarvoa työhönsä jalkautumalla Internetiin.

Yhteiskunta

Yhteiskunnallisen keskustelun tulisi keskittyä Internetin käytön valvonnan ja rajoittamisen sijaan Internetin välityksellä tarjottavien palveluiden lisäämiseen. Yhteiskunnallisten ratkaisujen tulisi olla luonteeltaan ehkäiseviä toimenpiteitä ja keskittyä mieluummin vertaisvalvonnan kehittämiseen, kuin yksittäisen valvojan organisaation muodostamiseen. Resursseja ei tulisi tuhlaata uusien verkkopalveluiden luomiseen vaan suunnata auttava työ ja resurssit olemassa oleviin palveluihin.

Lisätietoja

Tommi Tossavainen
Toinen Elämä –hanke
GSM: 040 334 7181

tommi.tossavainen@toinenelama.fi

www.toinenelama.fi